

Müharibədə qalib gəlmək həyatımın missiyası idi

Müzəffər Komandan Şuşadan dünyaya mesaj verdi:
"Biz 30 illik işğaldan əziyyət çəkmiş və ədaləti güc hesabına bərpa etmiş ölkə olaraq yeni sülh prosesinin müəllifiyik"

- Ermənistan tərəfindən konstruktiv yanaşma görsək və ən vacibi isə əgər onlar ərazi bütövlüyümüzü mübahisələndirən bütün iddialarını kənara qoysalar, onda biz tezliklə sülh variantını tapa bilərik. Bəlkə ilin sonunadək.
- Prosesin kimin tərəfindən aparılacağı və ya prosesi kimin müəyyən dərəcədə inhisara götürəcəyi bizim üçün böyük fərq etmir. Nəticəyə gəlmək vacibdir. Sülh sazişi ilə nəticələnməyə təşəbbüsü irəli sürən hər hansı tərəfi biz dəstəkləyəcəyik. Müəyyən siyasi rəqabəti, bəzi iştirakçıların daha fəal olmaq cəhdlərini anlayırıq, lakin biz bunu yalnız alqışlaya bilərik. Əgər sağlam rəqabət olarsa, onun yalnız yaxşı nəticələrə olacaq.
- İki ildən çoxdur ki, Azərbaycan Avropanın mühüm qaz təchizatçısına çevrilib. Əlbəttə, Rusiyaya qarşı sanksiyalarla bağlı vəziyyət yeni ölçü yaradıb, çünki hazırda enerji sərəvlərimiz heç zaman olmadığı kimi zəruridir. Hazırda Azərbaycandan əlavə qaz almaq üçün müraciət edən ölkələrin sayı daha çoxdur. Ötən il daha çox ölkə qazımızı almağa başladı.
- Aprelin 23-dən - sərhəd-keçid məntəqəsini qurduğumuz vaxtdan etibarən Qarabağın 2 mindən artıq sakini Ermənistanı asan şəkildə gedib-gəlib. Əfsuslar olsun ki, Qırmızı Xaç Komitəsinin yük maşınlarının yoxlanılması zamanı siqaret, iPhone-lar və benzin kimi məhsulların qaçaqmalçılıqla keçirilməsi aşkar olundu. Qırmızı Xaç Komitəsi bunu etiraf etdi. Bu günə kimi onların Qarabağdakı ofisi Bakı ofisinə yox, İrəvanda ofisə tabedir. Bu da yolverilməzdir. Çünki bütün dünya Qarabağı Azərbaycanın bir hissəsi kimi tanıyır. Hətta Ermənistanın baş naziri dəfələrlə "Qarabağ Azərbaycandır" söyləyib. Bəs nəyə görə Qırmızı Xaç Komitəsinin Xankəndidəki ofisi Bakı ofisinə yox, İrəvanda ofisə tabedir? Bu, bizim legitim tələbimizdir.
- Biz ədaləti və ərazi bütövlüyümüzü bərpa etdik. Biz öz torpağımızda vuruşduq. Biz Ermənistanın torpağında savaşmadıq və biz Zəfər çaldıq. Beləliklə, bu, artıq tamamlanmış bir nömrəli missiya idi. İndi isə biz sülh haqqında danışıq.
- Qarabağda, hazırda müvəqqəti olaraq rusiyalı sülhməramlıların nəzarəti altında olan ərazidə yaşayan insanlar Azərbaycanda yaşayırlar və onlar onsuz da Azərbaycanın çox zəngin olduğu digər milli azlıqları kimi Azərbaycan vətəndaşları olaraq yaşayacaqlarına və ya Azərbaycandan tərki edəcəklərinə dair seçim etməlidirlər. Bu, onların seçimidir. Biz onlara seçim hüququ veririk. Çünki onlar heç bir hüquqi icazə olmadan ya Ermənistan vətəndaşları olaraq, ya da heç kim tərəfindən tanınmayan dırnaqarası "Dağlıq Qarabağ respublikası"nın vətəndaşları olaraq bizim ərazidə necə yaşaya bilərlər? Hesab edirəm ki, bu, legitim yanaşmadır.
- Separatizmə qarşı mübarizə aparmaqda Ukraynaya kömək etmək üçün Avropa və Qərbin necə birləşdiyini görürük. Bəs bizə gəldikdə nəyə görə bizim separatizmə qarşı mübarizəmizə fərqli yanaşma sərgilənir? Nəyə görə Gürcüstanın separatçı regionlarına qarşı yanaşması Qərb cəmiyyəti və siyasətçiləri tərəfindən tamamilə anlaşılır, lakin bizim eyni məqsəddən olan separatizmə son qoymaq üçün legitim istəyimiz sual altına alınır? Nə üçün İspaniya Kataloniyaya referendum keçirməyə icazə vermir, baxmayaraq ki, onların sayı 5, yaxud 6 milyon nəfərdir və yaxınlıqda öz dövləti olan ermənilərdən fərqli olaraq, onların öz dövləti yoxdur. Nə üçün biz separatizmə dözməliyik? Biz bunu etməyəcəyik.
- Mənim Ermənistandakı ermənilərə mesajım belədir ki, biz onların dövləti ilə sülh istəyirik, bizim Ermənistanı qarşı ərazi iddialarımız yoxdur. biz tarixin bu qara səhifəsinin bağlanması istəyirik. Biz nə bu gün, nə də gələcəkdə başqa bir müharibə istəmirik.
- Qarabağdakı ermənilərə gəlincə, onlar qondarma liderlərinin arxasında getməlidirlər. Qarabağ erməniləri başa düşməlidirlər ki, təhlükəsizlik təminatları, hüquqlarının, o cümlədən təhsil, mədəniyyət, dini, bələdiyyə hüquqlarının təmin edilməsi ilə Azərbaycan cəmiyyətinin bir hissəsi olaraq onlar normal həyat yaşayacaqlar. Onlar manipulyasiyanın girovu olmağa son qoyacaqlar. Həmçinin onlar başa düşməlidirlər ki, biz saymamağa davam etsələr, bizim mövcud olmadığımız kimi davranmağa davam etsələr və ya "prezidenti", "nazirləri", "parlamentariləri" olan qondarma ölkədə yaşayırlar kimi davransalar, bu gün olduqları vəziyyət onların xeyrinə dəyişməyəcək. Biz onlara normal həyat təklif edirik. Düşünürəm ki, onlar mənə qulaq assalar, başa düşəcəklər və bilirlər ki, mən sözüümə əməl edirəm.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyulun 22-də Şuşada "Euronews" televiziyasına müsahibə verib.

Müharibədə qalib gəlmək

**Müzəffər Komandan Şuşadan dünyaya mesaj verdi:
"Biz 30 illik işğaldan əziyyət çəkmiş və ədaləti güc hesabına
bərpa etmiş ölkə olaraq yeni sülh prosesinin müəllifiyik"**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyulun 22-də Şuşada "Euronews" televiziyasına müsahibə verib. Müsahibə avqustun 1-də "Euronews"-da yayımlanıb. AZƏRTAC müsahibənin geniş variantını təqdim edir.

Müxbir: Cənab Prezident Əliyev, bizi burada qəbul etdiyinizə görə Sizə çox minnətdarıq. Bu bölgə Cənubi Qafqazın yeni tarixində bəzi ən zorakı epizodların cərəyan etdiyi səhnə olub. Bununla belə, 2020-ci ildəki sülh razılaşmasından sonra gərginlik hələ də tam aradan qalxmayıb. Daimi düşmənçiliyi Siz nə ilə əlaqələndirirsiniz?

Prezident İlham ƏLİYEV: Demək çətindir. Düşünürdüm ki, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra vəziyyət fərqli olacaqdı. Biz sülh üçün hazır idik və əslində bir az gözlədik ki, beynəlxalq iştirakçılar bizə müəyyən yeni təkliflər versinlər. Anladığımız ki, bir növ boşluqdur. Heç kəs nə etməyi bilmirdi. 2020-ci il noyabrın 10-da Bəyanatı imzaladığımız zaman vəziyyət, əslində, dayanıqlı sülhü təmin etmirdi. O, sülh razılaşması deyildi, Bəyanat idi. Əslində, Ermənistanın kapitulyasiya aktı idi. Buna görə biz Ermənistanla münaqişənin yekun həll variantını tapmaq məqsədilə müəyyən təşəbbüslərlə çıxış etməyə başladığımız və ictimaiyyət qarşısında bunu açıqladıq. Elan etdik ki, sülh sazişi imzalanmadı. Amma yenə boşluq yarandı. Sonra isə biz sülh sazişinin prinsiplərini müəyyən etdik. Onlar ərazi bütövlüyünün, suverenliyin və beynəlxalq sərhədlərin qarşılıqlı tanınması, sərhədlərin delimitasiyası, gücdən istifadə etməmə və ya güclü təhdid etməmə kimi beynəlxalq hüququn tam məlum prinsipləridir. Bu təklifi biz masa üzərinə qoyduq. Biz 30 illik işğaldan əziyyət çəkmiş və ədaləti güc hesabına bərpa etmiş ölkə olaraq yeni sülh prosesinin müəllifi olduq. Deməzdik ki, hər şey çox

rəvan gədir. Amma biz hələ də nikbinik, çünki hazırda biz hər iki ölkənin xarici işlər nazirləri səviyyəsində çox fəal danışıqlar aparırıq.

Müxbir: Elə mən də onu soruşmaq istəyirdim. Sözüünüzü kəsdiyimə görə üzr istəyirəm. Siz bu yaxınlarda Brüsseldən qayıtmısınız. Sülh danışıqlarının növbəti raundu keçirildi. Bir çox insan tərəfindən bu danışıqların Ermənistanla Azərbaycan arasında dayanıqlı sülhə aparın ümid kimi qarşılandı. Ən sonuncu raunddan sonra ümidli olmaq bizim tərəfdən düzgün olardı?

Prezident İlham ƏLİYEV: Bəli, ümidli olmaq yaxşıdır. Lakin deməliyəm ki, sülh danışıqları xarici işlər nazirləri tərəfindən aparılır. Brüsseldəki görüşlərimiz Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti tərəfindən təşkil olunur. Əslində, həmin görüşlər bizə çox həssas məsələlərə toxunmaq imkanını verir.

Müxbir: Məsələ.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sərhədlərin gələcək parametrləri ilə bağlı məsələ, çünki Ermənistanla Azərbaycan arasında sərhəd müəyyən olunmamışdır. Çünki Sovet İttifaqının süqutu ərəfəsində biz təvəzülə üz-üzə iddik. İndi sərhəd necə olacaq? Yerlərdə real vəziyyət necə olacaq? Kommunikasiyalarla bağlı vəziyyət necə olacaq? Çünki İkinci Qarabağ müharibəsi nəticəsində Ermənistanın imzaladığı sənədə onun öhdəliyi var ki, bizim eksklavımız olan Naxçıvana çıxışımız olsun. Lakin bu, hələ də baş verməyib. Beləliklə, sülh sazişinin əsas bəndləri nazirlər tərəfindən tərtib edilir. Bizim görüş isə hesab edirəm ki, yaxşı mühit yaradır. Lakin əgər biz Ermənistan tərəfindən konstruktiv ya-

naşma görsək və ön vacibi isə əgər onlar ərazi bütövlüyümüzü mübahisələndirən bütün iddialarını kənara qoyarsalar, onda biz tezliklə, bəlkə də ilin sonunadək sülh variantını tapa biləcəyik.

Müxbir: Danışıqlar haqqında sonra daha çox söhbət edə bilərsiniz. Lakin mənim üçün soruşmaq maraqlıdır ki, vəziyyəti nizamlamağa cəhd edən çox beynəlxalq iştirakçı olub. Avropa İttifaqı danışıqlar masasına nəyi gətirir?

Prezident İlham ƏLİYEV: Əslində, 1992-ci ildən etibarən - hələ işğal dövründə aparılan danışıqlar zamanı Avropa İttifaqı vasitəçilik prosesinin bir hissəsi olmayıb. İndi bu, Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Şarl Mişelin təşəbbüsüdür. O, bizi dəvət etdi və biz dəvəti qəbul etdik. Çünki Azərbaycan ilə Avropa İttifaqının, eləcə də onunla Ermənistanın əməkdaşlığı səviyyəsini nəzərə alsaq, Avropa İttifaqının fəal olması təbii. Xüsusən də nəzərə alsaq ki, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra Minsk qrupu, əslində, fəaliyyət göstərmirdi və indi də göstərmir. Beləliklə, müəyyən beynəlxalq qurum olmalı idi. Düşündüm ki, Avropa İttifaqı ən yaxşı vasitəçi ola bilər, çünki bizim onunla münasibətlərimiz qarşılıqlı hörmətə, etimada və maraqlara söykənir. Bir sözlə, həmin təşəbbüs hazırda çox fəal dialoq formatına çevrilib, çünki biz təkcə Brüsseldə deyil, həmçinin Avropa Siyasi Birliyinin tədbiri çərçivəsində də görüşürük. Sonuncu dəfə görüş Kişinevda baş tutdu. Bunu vacib hesab edirəm, çünki vəziyyətin durğun olmasına imkan verməyəcək, durğunluq yaranarsa, yenidən bir növ fasiləyə keçərsə, onda biz hər hansı təhlükəli ssenaridən sığortalana biləcəyik.

Müxbir: Sizin fikrinizə, Qərbin, yəni Avropa İttifaqının və həmçinin Birləşmiş Ştatların artan vasitəçiliyi bu regionda daha önəmli gücə - Rusiyada çıxış yarıdır bilirmiz? Rusiyanın Ukrayna ilə müəşğul ol-

ması faktı Azərbaycan ilə Ermənistanın ümumi razılığa gəlməsi üçün müəyyən imkan yaradırmı?

Prezident İlham ƏLİYEV: Atoşkos sazişinin, yəni 2020-ci il 10 noyabr tarixli Bəyanatın vasitəçisi nə Birləşmiş Ştatlar, nə də Avropa İttifaqı deyil, Rusiya olub. Ermənistanın baş naziri ilə ilk görüşlərim Rusiya tərəfindən bu ölkədə təşkil olunmuşdu. Rusiya-Ukrayna müharibəsindən sonra vəziyyət dəyişdi və biz gördük ki, Birləşmiş Ştatlar və Avropa daha fəal oldular. Əslində, prosesin kimin tərəfindən aparılacağı və ya prosesi kimin müəyyən dərəcədə inhisara götürəcəyi bizim üçün böyük fərq etmir. Nəticəyə gəlmək vacibdir. Biz sülh sazişi ilə nəticələnməyə təşəbbüs irəli sürən hər hansı tərəfi dəstəkləyəcəyik. Yeri gəlmişkən, xarici işlər nazirləri arasında Vaşinqtonda danışıqlar aparılıb. Hazırda biz bu ayın sonunda danışıqların raundunu Rusiyada keçirmək barədə Rusiyadan dəvət aldıq və bununla razılaşdıq. Beləliklə, əgər hər hansı digər məkan olarsa, əlbəttə ki, biz razılaşacağıq, çünki bizim üçün razılığa gəlmək və nəticə əldə etmək vacibdir. Əlbəttə, müəyyən siyasi rəqabət, bəzi iştirakçıların daha fəal olmaq cəhdlərini anlayırıq, lakin biz bunu yalnız alqışlaya bilərik. Əgər sağlam rəqabət olarsa, onun yalnız yaxşı nəticələri olacaqdır.

Müxbir: Rusiya ilə uzun tarixi və ohatəli münasibətlərinizin olduğunu anlayıram. Sizin fikrinizə, Rusiyanın hazırda bölgədəki təsiri necədir?

Prezident İlham ƏLİYEV: Bilirsiniz, region haqqında demək mənim üçün çətindir, çünki Cənubi Qafqaz bölgəsi üç ölkədən ibarətdir. Biz Rusiyanın Cənubi Qafqazdakı qonşularımızla qarşılıqlı əlaqələrini, sadəcə, müşahidə edə bilərik. Azərbaycanla gəldikdə isə elə də ciddi dəyişiklik yoxdur, çünki bizim Rusiya ilə münasibətlərimiz artıq tarazlaşdırılıb.

Onlar bir-birimizin milli maraqlarının və əlbəttə ki, ərazi bütövlüyünün və suverenliyin tanınmasına əsaslanır. Rusiya Azərbaycanın qonşusu və tərəfdaşdır. Bizim nəzərəcarpan ticari dövriyyəyə, daşımalar infrastrukturuna aid bir çox layihələrimiz var. Bu, xüsusən də indiki dövərə aiddir. Layihələrin inkişafına aiddir. Əlbəttə ki, mədəniyyət sahəsi də çox vacibdir.

Müxbir: Hazırda Siz məhz enerji sektorunda Qərblə bir çox razılaşmalar əldə etmişiniz. Elədir?

Prezident İlham ƏLİYEV: Bəli, Qərblə razılaşmalar var. Lakin bu, uzun müddət əvvəl əldə edilmiş, o vaxt biz Bakıda İtaliyaya vahid boru kəməri sistemini qurmaq təşəbbüsünü irəli sürdük. O, mərhələli şəkildə icra olundu və onun yekun mərhələsi kiçikdən çoxdur yekunlaşdı. Artıq iki ildən çoxdur yekunlaşdı. Artıq iki ildən çoxdur ki, Azərbaycan Avropanın mühüm qaz təchizatçısına çevrilib. Əlbəttə, Rusiyaya qarşı sanksiyalarla bağlı vəziyyət yeni ölçü yaradıb, çünki hazırda enerji sərvoqlərimiz heç zaman olmadığı kimi zəruridir. Lakin istənilən addıma gəldikdə, biz onu bir çox il əvvəl imzalanmış müqavilələrimiz və planlarımız əsasında atırıq. Düzü, hazırda Azərbaycandan əlavə qaz almaq üçün müaricət edən ölkələrin sayı daha çoxdur. Bunu etməyə hazırız və artıq başlamışıq. Ötən il daha çox ölkə qazımızı almağa başladı. Bu, cari ildə də davam edəcək. Lakin yenə də Rusiya ilə münasibətlərimiz nə qədər dərinləşsə, Rusiya-Ukrayna müharibəsi başladıqdan sonra çox şey dəyişməyib.

Müxbir: Burada olan vəziyyət haqqında danışıq. Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi, ABS və Avropa İttifaqı hamısı Laçın döhlizinin bağlı qaldığı təqdirdə, əhalinin potensialı qaydada girova düşmək təhlükəsini qeyd edərək, həmin döhlizdə hərəkət azadlığı-

na dair zəmanətləri tələb ediblər. Hazırda Laçın döhlizində baş verənlər haqqında nə deyə bilərsiniz?

Prezident İlham ƏLİYEV: Laçın döhlizi adlandırılan yol İkinci Qarabağ müharibəsinin bitməsindən sonra fəaliyyətini işğal vaxtında işləyən qaydada təxminən iki il davam etdirmişdir. Bir fərq var idi - o, rus sülhməramlılarının nəzarəti altında idi və bu, üçtərəfli Bəyanatın bir hissəsi idi. Yəni fəaliyyətdə dayanma, bizim tərəfindən hər hansı müdaxilə yox idi. Bununla belə, orada vəziyyət dəyişməyə başladı. Azərbaycanın vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin döhlizə müəyyən dərəcədə nəzarət etmək sözləri ötən il noyabrın əvvəlində Qarabağda təbii sərvoqlərin yenidən qeyri-qanuni istismarı ilə bağlı idi. Müharibədən sonra bu proses dayandırılmışdı, çünki qeyri-qanuni idi. Bu sərvoqlər təbii mənşəlidir. Bir neçə xarici şirkət qızıl və mis mədənlərini qeyri-qanuni olaraq istismar edirdilər. Biz işğal zamanı heç bir şey edə bilmirdik, lakin müharibə başa çatdıqdan sonra aydın oldu ki, bu fəaliyyət dayandırılmalı idi və dayandırıldı. Amma sonradan - noyabrda həmin proses yenidən başladı. Vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri rus sülhməramlılarından xahiş etdilər ki, mədənlərdə nəyin baş verdiyini görmək üçün orada monitorinq keçirsinlər. Biz gördük ki, dəmir və qızıl filizi yük maşınlarında rus sülhməramlılarının müşayiəti ilə Qarabağdan Ermənistanla nəqliyə aparılırdı. Həmin yerə getmək hüququmuz təmin edilmedi və beləcə vətəndaş cəmiyyətimizin nümayəndələri yola nəzarət etməyə başladılar. Amma yol yenə də bağlı deyildi, hərəkət azad idi.

Müxbir: Yəni o, heç vaxt bağlanmamış, hərəkət heç zaman dayandırılmamışdır?

Prezident İlham ƏLİYEV: Xeyr, xeyr!

Müxbir: Onda fikrinizə, həmin təsəvvürlər xüsusən də Azərbaycandan niyə bunları soruşurlar? Onlar qeyd edirlər ki, Siz həmin sahənin ətraf hissəsinə cavabdehsiniz. Siz hərəkət etmək azadlığını təmin etməmişiniz. Sizcə, nəyə görə onlar Sizi hədəfləyirlər?

Prezident İlham ƏLİYEV: Əslində, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi bizə öz ismarışını ünvanladı ki, hər hansı hərəkətin pozulmaması üçün biz vətəndaş cəmiyyətinin fəalları ilə danışıq. Biz bunu etdik. Biz Ermənistanla sərhədimizdə sərhəd-keçid məntəqəsini qurduqdan dərhal sonra, - bu, bizim legitim hüququmuzdur və heç kəs tərəfindən, o cümlədən Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi tərəfindən mübahisələndirilmir, - biz burada Şuşadakı nümayəndəm vasitəsilə QHT nümayəndələri ilə danışıq ki, həmin aksiyanı dayandırınlar. Onlar bunu etdilər və getdilər. Hazırda da hərəkət etmək azadlığı bloklanmayıb. Aprelin 23-dən - sərhəd-keçid məntəqəsini qurduğumuz vaxtdan etibarən Qarabağın 2 mindən artıq sakini Ermənistanla asan şəkildə gedib-gəlib. Amma iyunun 15-də Ermənistan növbəti hərbi təcridatı etdi və bizim sərhədcilərimizdən birini yaraladı.

Araşdırma aparıldığı üçün yol müvəqqəti olaraq bağlandı da, sonra təkrar açıldı. Qırmızı Xaç Komitəsi davadormanın nəqlini və Ermənistanla müalicəyə ehtiyacı olan xəstələrin təcili bərpa edilməsi üçün Qırmızı Xaç Komitəsinin yük maşınlarının yoxlanılması zamanı siqaret, iPhone-lar və benzin kimi məhsulların qaçaqmalçılıqla keçirilməsi aşkar olundu. Qırmızı Xaç Komitəsi bunu etiraf etdi və bildirdi ki, onlar buna görə heç bir məsuliyyət daşımırlar, çünki...

Müxbir: Yük maşınları, sadəcə, sürücülər tərəfindən istifadə olunurdu...

həyatımın missiyası idi

Prezident İlham ƏLİYEV: Bəli, lakin bu yük məşinlərin üzərində Qırmızı Xaçın emblemi var idi və sü- rücülərin uniformaları üzərində də emblemlər var idi. Beləliklə, yol yenidən bu şəkildə bağlandı və biz Qırmızı Xaç Komitəsindən buna son qo- yulmasını və bizimlə daha konstruktiv işləməsinə xahiş etdik. Çünki ofislar olsun ki, bu günə kimi onların Qarabağdakı ofisi Bakı ofisinə yox, İrəvandan- da ofisə tabedir. Bu da yolverilməzdir. Çünki bütün dünya Qarabağı Azərbaycanın bir hissəsi kimi tanıyır. Hətta Ermənistanın baş naziri dəfələrlə "Qarabağ Azərbaycandır" söyləyib. Bəs nəyə görə Qırmızı Xaç Komitəsinin Xankəndidəki ofisi Bakı ofisinə yox, İrəvandan- da ofisə tabedir? Bu, bizim legitim tələbimizdir.

Müxbir: Laçın dəhlizi, sərhəd-keçid məntəqəsi və bu, çox mühüm keçid yolu məsələsinin indi sülhə əngəl olan əsas məsələlərdən biri olduğunu deyirdinizmi?

Prezident İlham ƏLİYEV: Mən belə düşünürəm. Çünki Laçın-Xankəndi yolundakı vəziyyət biz aprel ayının 23-də sərhəd-buraxılış məntəqəsi yaradanda dəyişdi. O vaxta kimi bizim sülh razılaşmasına gəlmək üçün iki il yarım vaxtımız var idi. Yəqinə əngəl Ermənistanın rəsmi surətdə Qarabağı Azərbaycanın bir hissəsi olaraq tanımaq istəməməsi idi. Bəli, onlar bunu bəyanatlarla, sifahi bəyanatlarla edirdilər. Bu da mövqeyin ifadə edilməsinin bir yolu idi, lakin onlar sənədə imza atmalı idilər. Odu ki, mən bu iki məsələnin bir-biri ilə bağlı olduğunu düşünürəm. Çünki Ermənistanla aparılan sülh danışıqlarının uğurlu bir sənədi ilə yekunlaşacağına ümid edirdim və bunun yaxın aylarda baş verəcəyinə ümidvaram.

Müxbir: Düşünürəm ki, indi Sizə ünvanlayacağım suala artıq cavab vermişiniz. Amma mən istənilən halda Sizin burada olduğunuz və Sizə sual vermək üçün çoxlu imkanımın

olmayacağına görə yenə bu sualı Sizə vermək istəyirəm. 2020-ci ildə hər iki tərəfdən təxminən 5 min insan tələfatı oldu. Mən burada idim, mən Dağlıq Qarabağa gəlmişdim və həlak olmuş bir çox erməni əsgərlərinin anaları ilə görüşdüm. Həmçinin Azərbaycanda işləyən həmkarların sayəsində digər tərəfin, Sizin tərəfin ağrısı və acısının da şahidi oldum. Lakin mən müharibəyə və oğlunun ölümünə görə siyasətçiləri günahlandırduğum deyən bir ana ilə danışıqğımı xatırlayıram. O, siyasətçilərin müharibə tələsinə düşmədən məsələləri diplomatik yolla həll etməli olduqlarını deyirdi. Siz missiyanızın nədən ibarət olduğunu deyirdiniz? Missiyanız müharibədə qalib gəlmək, yoxsa dayanıqlı sülhə nail olmaqdır?

Prezident İlham ƏLİYEV: Müharibədə qalib gəlmək mənim həyatımın, siyasi həyatımın missiyası idi. Müharibə də uğurla başa çatdı. Biz bir çox amillərə - siyasi amillərə, işğal edilmiş ərazilərdə hərbiçilərimiz üçün bir neçə müdafiə səddinin keçilməsinə çətinləşdirən uzunmüddətli infrastruktur layihələrinin olmasına baxmayaraq, müharibədə qalib gəldik. Bəzi yerlərdə onların minalarla dolu beş, digər yerlərdə isə yeddi müdafiə səddi var idi. Yəqin ki, Füzulidən gələndə yolun yuxarıya doğru getdiyini görmüsünü. Bizim hərbiçilərimiz məhz bu yolla buraya gəliblər. Sizin gəldiyiniz, sonradan "Zəfər yolu" adlandırıldığı bu yol mövcud deyildi. Bu, bizim hərbiçilərimizin Şuşaya doğru necə irəliləməsinə göstərən yoldur. Onlar bu qayaltı dağlara dırmaşdılar. Beləliklə, bu amillərə, böyük erməni diasporuna malik bir çox ölkələrin güclü siyasi dəstəyinə baxmayaraq, biz düzgün olanı etdik. Biz ədalət və ərazi bütövlüyümüzü bərpa etdik. Biz Ermənistanın torpaq

ğında savaşa gətirdik, öz torpağımızda vuruşduq və biz Zəfər çaldıq. Beləliklə, bu, bir nömrəli missiya idi və o, artıq tamamlandı. İndi isə biz sülh haqqında danışıq.

Otuzillik işğaldan əziyyət çəkmiş ölkəmizin işğal altında olan əraziləri tamamilə məhv edilmişdir. Şuşada qeyri-qanuni məskunlaşmalar olduğu üçün şəhər tamamilə dağıdılmışdır. Onlar Orta Şərqdən olan erməni- ləri burada məskunlaşdırmaq istəyirdilər və burada bir neçə min erməni yaşayırdı. Məhz buna görə heç də büt- tün əziyyəti bütün ərazilərdə deyil, lakin Füzuli tamamilə yerləyeksən edilmişdir, Ağdamda da vəziyyət eynidir. Demək olar ki, bir milyon azərbaycanlı evindən məhrum olmuşdur. Bütün bu acılara baxmayaraq, biz qisas almadıq. Mən dedim ki, biz qisası döyüş mey- danında alacağıq, lakin Ermənistan müharibənin ilk gündən mənim tələb etdiyim bütün ərazilərdən geri çəkilməyi tələb etmişdir. Bütün bu acılara baxmayaraq, biz qisas almadıq. Mən dedim ki, biz qisası döyüş mey- danında alacağıq, lakin Ermənistan müharibənin ilk gündən mənim tələb etdiyim bütün ərazilərdən geri çəkilməyi tələb etmişdir. Bütün bu acılara baxmayaraq, biz qisas almadıq.

Müxbir: Siz artıq əhəliyə və dövlətlərə mesajlar, o cümlədən təminatlar vermişiniz ki, istəsələr onlara qalmağa icazə veriləcək, onlar qorunacaqlar və burada yaşamağa icazə veriləcək. Bu gün ola bilsin ki, bizi izləyən ermənilərə mesajınız varmı? Şort deyil bu, hökumət olsun, mən bilərəm, Siz baş nazir Paşinyanla təmasdasınız və ona mesaj göndərmək üçün bizim kameralarımıza ehtiyacınız yoxdur. Bəs ola bilsin ki, bizi izləyən başqa ermənilərə gö- lincə necə? Bu gün qarşı tərəfə mesajınız nədən ibarətdir?

Prezident İlham ƏLİYEV: Mən bu barədə düşünməmişəm, çünki həyatımda ilk dəfədir ki, mənə bu sual verilir.

Müxbir: Həqiqətənmiz?

Prezident İlham ƏLİYEV: Bəli, düşünürəm ki, mən sualı iki hissəyə böldüm. Birincisi, əgər onlar mənim bəzi mesajlarımı qulaq asırsalar, mə-

Hesab edirəm ki, bu, legitim yanaşma- dır. Bu yanaşma beynəlxalq təcrübəyə uyğundur. Bu yanaşma separatizmə qarşı mübarizə aparacaq bir çox Avropa ölkələrində gördüyümüz təcrübəyə uyğundur. İndi biz separatizmə qarşı mübarizə aparmaqda Ukraynaya kö-mək etmək üçün Avropa və Qərbin necə birləşdiyini görürük. Bəs bizə göldikdə nəyə görə bizim separatizmə qarşı mübarizəmizə fərqli yanaşma sərgilənir? Nəyə görə Gürcüstanın se- paratçı regionları ilə bağlı yanaşması fərqli idi? Məhz buna görə heç də büt- tün əziyyəti bütün ərazilərdə deyil, lakin Füzuli tamamilə yerləyeksən edilmişdir, Ağdamda da vəziyyət eynidir. Demək olar ki, bir milyon azərbaycanlı evindən məhrum olmuşdur. Bütün bu acılara baxmayaraq, biz qisas almadıq. Mən dedim ki, biz qisası döyüş mey- danında alacağıq, lakin Ermənistan müharibənin ilk gündən mənim tələb etdiyim bütün ərazilərdən geri çəkilməyi tələb etmişdir. Bütün bu acılara baxmayaraq, biz qisas almadıq.

Müxbir: Siz artıq əhəliyə və dövlətlərə mesajlar, o cümlədən təminatlar vermişiniz ki, istəsələr onlara qalmağa icazə veriləcək, onlar qorunacaqlar və burada yaşamağa icazə veriləcək. Bu gün ola bilsin ki, bizi izləyən ermənilərə mesajınız varmı? Şort deyil bu, hökumət olsun, mən bilərəm, Siz baş nazir Paşinyanla təmasdasınız və ona mesaj göndərmək üçün bizim kameralarımıza ehtiyacınız yoxdur. Bəs ola bilsin ki, bizi izləyən başqa ermənilərə gö- lincə necə? Bu gün qarşı tərəfə mesajınız nədən ibarətdir?

Prezident İlham ƏLİYEV: Mən bu barədə düşünməmişəm, çünki həyatımda ilk dəfədir ki, mənə bu sual verilir.

Müxbir: Həqiqətənmiz?

Prezident İlham ƏLİYEV: Bəli, düşünürəm ki, mən sualı iki hissəyə böldüm. Birincisi, əgər onlar mənim bəzi mesajlarımı qulaq asırsalar, mə-

nim Ermənistan- da ermənilərə məsajim belədir ki, biz onların dövləti ilə sülh istəyirik, bizim Ermənistan- a qarşı ərazi iddialarımız yoxdur, baxma- yaraq ki, müharibədən əvvəl yüz min- lərlə azərbaycanlı Ermənistan- da yaşa- yıb və bütövlüklə etnik təmizləməyə məruz qalıb, onların mədəni və dini irsi tamamilə məhv edilib. Bununla belə, bizim heç bir ərazi iddiamız yox- dur. Lakin biz düşünürük ki, Azərbaycan və Ermənistan əlaqələrini nor- mallaşdırmaq və diplomatik əlaqələr quranda, Ermənistan- dan zorla deportasiya olunmuş azərbaycanlıların qan- tınmağ hüququ var. Onlara digər bir mesaj ondan ibarətdir ki, hazırkı geo- siyasi vəziyyəti və qüvvələr balansını aydın dərk etməklə lazımdır. Uzun illər ərzində Ermənistan liderləri öz xalqı- nı inandırırırlar ki, onlar dünyanın ən güclü ordusuna sahibdirlər, əgər mü- haribə başlasa, onlar Bakıya gələcək- lər, Azərbaycan öz torpaqların uğrunda döyüşməyəcək, azərbaycanlılar artıq işğalla barışıqlar. Bütün bu hekayələr başqa bir şey deyildi. Beləliklə, müha- ribə bu hekayələri məhv etdi və bu, təkə bunulla bitmədi. O, həmçinin Ermənistan dövlətinin çox sayda ideo- loji sütunlarını dağıtdı. Onlar dərk et- dilər ki, müharibəni uduzublər və çox güman ki, bu, onlar üçün psixoloji cə- hətdən çox ağır oldu. İndi biz sülh istədiyimizi deyəndə, bu, ona görə deyil ki, biz zəif və sülh axtarıq. Xeyr, onlar bilirlər ki, biz xeyli güclü- yük. Bu ona görədir ki, biz tarixin bu qara səhifəsinin bağlanması istəyi- rik. Biz nə bu gün, nə də gələcəkdə başqa bir müharibə istəmirik.

Erməni icmasına gəlinə, düşünürəm ki, onlar beynəlxalq ictimaiyyətin sülh təşəbbüslərinə qarşı çıxmamalı- dırlar. Başa düşməlidirlər ki, əgər on- lar Azərbaycanla sülh sazişi imzala- maq istəməsələr, gələcəkdə proqnoz- laşdırılmayan vəziyyət olacaq. Gördü- yümüz kimi, dünyada və regionda geosiyasi vəziyyət çox koskin şəkildə dəyişir. Onların təhlükəsizliyi ilə ba- ğlı ümidlərinin bir qismi tamamilə yo-

xa çıxdı. İndi onlar yeni təhlükəsizlik qaranlıqları axtarırlar. Kim bu ərazidə döyüş meydanında Azərbaycanla qar- şılaşdırmağa hazırdır, xüsusilə bizim müharibə zamanı nümayiş etdirdiklə- rimizdən və müharibədən sonra mü- dafiə imkanlarımızı artırdığımızdan sonra? Ermənilərə görə bizə qarşı dö- yüşməyə hazır olan kimsə varmı? Mən buna şübhə edirəm.

Mənim konkret olaraq bu vəziyyətdə Ermənistan hökumətinə artıq çatdırdığım başqa bir mesaj ondan ibarətdir ki, onlar üçün seçim ən yax- şı və qat-qat yaxşı arasında deyil. On- lar üçün seçim çox pis və qəbulolunan arasında deyil, qəbulolunan seçim sağ- lam düşüncəyə, beynəlxalq hüquqa və azərbaycanlıların 30 il ərzində məh- rum edildikləri öz torpaqlarında yaşa- maq hüququnun tanınmasına əsasla- nır. Qarabağdakı ermənilərə xatırlat- maq istərdim ki, biz onlarla təmaslara dərhal başladırıq. Faktiki olaraq biz erməni əhalinin yaşadığı bir neçə kənd- den keçən yeni Laçın yolunu tikməyə başlayanda xalqlar arasında təmaslar oldu. Mənə məlumat verildi ki, yolun inşası ilə məşğul olan işçilərlə erməni icması arasında təmaslar qurulub və onlar, demək olar, dərhal dostlaşdılar. Əgər tikintinin birinci ayında rusiyalı sülhməramıllar hər iki tərəfin təhlükəsizliyini təmin edə bilsələr, sonra- dan onlar, sadəcə olaraq, çıxıb getdi- lər. Rusiyalı sülhməramılları yox idi, onlar asanlıqla ünsiyyət qururdular. Beləliklə, bu, onu göstərir ki, sadə in- sanların əksəriyyətinin ürəyində bu niyyət yoxdur.

Qarabağdakı ermənilərə gəlinə, onlar qondarma liderlərinin arxasına getməməlidirlər. Bu "liderlər", - ha- zırkı və bundan əvvəlki "liderlər", - onlara bütün bu müddət ərzində - mü- haribədən əvvəl, müharibə zamanı qalib gəldiklərini deyəndə yalan danı- şıblar. Hətta biz Şuşaya nəzarəti ələ alanda onlar deyirdilər ki, Şuşa onla- rın nəzarəti altındadır. Onlar bunu çox yaxşı bilirlər. Onlar Xankəndidə hakimiyyəti ələ keçirmiş və əsas məqsədi

öz maraqlarını güdmək olan bugünkü rejimin girovuna çevrilməlidirlər.

Burada, Şuşada işğal dövründə tikilmiş üç villa var. Maraqlandırsanız, sizə onları göstərə bilərəm. Bu villa- lar Qarabağ ermənilərinin liderləri üçün tikilmişdi. Onlar bunu özləri üçün tikmişdilər. Şəhər tamamilə xarabalıqlar içində idi. Sizin indi gördükləriniz, o cümlədən bu "Qarabağ" hoteli, icra hakimiyyətinin binası, mehmanxanalar və hər şey bizim yenidənqurma prosesinin başlanğıcıdır. Onlar şəhərin ən yaxşı yerində özləri üçün 3 villa tikiblər. O insanlar ki, bu gün həmin qondarma, tanınma- mış respublikaya rəhbərlik edirlər. Qarabağ erməniləri başa düşməlidir- lər ki, təhlükəsizlik təminatları, hü- quqlarının, o cümlədən təhsil, mədəniyyət, dini, bələdiyyə hüquqlarının təmin edilməsi ilə Azərbaycan cəmiyyətinin bir hissəsi olaraq onlar normal həyat yaşayacaqlar. Onlar manipulyasiyanın girovuna olmağa son qo- yacaqlar. Həmçinin onlar başa düş- mədilər ki, bizi saymamağa davam etsələr, bizim mövcud olmadığımız kimi davranmağa davam etsələr və ya "prezidenti", "nazirləri", "parlamentari- ləri" olan qondarma ölkədə yaşayır- lar kimi davransalar, bu gün ol- duqları vəziyyəti onların xeyrinə də- yışməyəcək. Bütün bunlar yalandır. Biz onlara normal həyat təklif edirik. Düşünürəm ki, onlar mənə qulaq as- salar başa düşəcəklər və bilirlər ki, mən sözümə əməl edirəm.

Müxbir: Prezident İlham Əliyev, "Euronews"-a müsahibə verdiyiniz üçün təşəkkür edirik.

Prezident İlham ƏLİYEV: Tə- şəkkür edirəm.

Müsahibədən sonra Prezident İlham Əliyev "Euronews"-un müxbiri- nə işğal dövründə Şuşada ermənilər tərəfindən güllələnən edilmiş Azər- baycanın tanınmış şəxsiyyətləri Nə- van, Bülbül və Üzeyir bəy Hacıbəyli- nin heykəlləri barədə məlumat verdi.